

Prezident Havel je autorita, která má sílu ovlivnit i občany

Podle Peheho je vstup do NATO zásadní rozhodnutí, jež se musí lidem vysvětlit

Těsně před onemocněním prezidenta Václava Havla se hovořilo o jeho chystané cestě do Velké Británie i o možném rozhovoru s novým anglickým premiérem Tonym Blairem. Téma rozhovoru mělo být velmi aktuální – a to exodus českých Romů do této ostrovní země a z toho plynoucí nebezpečí opětovného zavedení víz pro české občany. Nemoc cestu překazila. Co všechno ohrozila, především v zahraniční oblasti, se ZN ptaly ředitele odboru zahraniční politiky Kanceláře prezidenta republiky Jiřího PEHEHO.

■ Činnost pana prezidenta je vnímána především směrem k zahraničí. Jak dalece může ovlivnit jeho nemoc tento program?

»Faktem je, že měl pan prezident dost úkolů, ale ty tentokrát směřovaly spíše na domácí scénu. Plánovaná cesta do Velké Británie byla vlastně poslední velkou zahraniční politickou akcí v tomto volebním období. Jinak měl před sebou přijetí některých státníků a velvyslanců. Věřím, že pokud bude znovu zvolen, většina se z nich ještě uskuteční.«

■ Existuje nebezpečí z prodlevy, především u cesty do Velké Británie, kde chtěl také hovořit k problému českých Romů?

»Nejen naše diplomatická aktivity, ale i velmi restriktivní opatření Britů trochu zlepšily vyhlídky na zachování bezvízového stavu. Britové také Romy nyní zachycují ještě před jejich výstupem na pevninu, a tak ulamují hrůty občanské nevole. Kromě toho si i Angličané uvědomují, že zavedení víz má další mezinárodní dopady.«

Hlavním smyslem prezidentovy cesty do Velké Británie však nebyli Romové. Prezident chtěl pouze spojit plánovanou cestu s řešením aktuálního problému.«

■ Co tedy bylo hlavním posláním cesty prezidenta Havla do Británie?

»Hlavním cílem bylo posílit bilaterální vztahy s Velkou Británií. Pak, a to především, chtěl získat u Británie podporu pro náš vstup do NATO a EU. Tím spíš, že Británie bude od 1. ledna předsedat unii a za dobu jejího předsednictví se budou díť pro nás velmi důležité věci. Pan prezident měl také převzít velmi významný doktorát na Oxfordské univerzitě.«

■ Cíl cesty byl pro naši budoucnost významný. Není tedy obava z prodlení?

»Myslím si, že není důvod. Konečně u pana prezidenta nikdy nejde o konkrétní časový limit. Vždy jde o širší podporu, kterou zaštiťuje svou autoritou. Je to symbolická podpora, neboť jde právě o osobnost, jakou je prezident Havel.«

■ Vraťme se ještě k problému emigrace českých Romů. Nezdá se vám, že se jím zabýváme se zbyteč-

ným zpožděním? Neměla naše vláda reagovat rychleji a razantněji?

»Samozřejmě, měli jsme několik příležitostí se k tomuto problému postavit čelem a učinit určitá gesta, alespoň v symbolické rovině, která by mohla dobře zapůsobit doma i v zahraničí. Vždyť to není první kritika České republiky. Byli jsme několikrát kritizováni helsinskou komisí Kongresu USA v souvislosti se zákonem o občanství. Kritika zazněla i z Evropské unie a komisi Rady Evropy. To jen na zahraniční úrovni. Pak jsou zde vnitropolitické impulsy. Rasově motivované útoky,

na které bylo možné odpovědět mnohem razantnějšími kroky. Na obranu vlády je však třeba říci, že několikrát proti rasismu vystoupila, několikrát důrazně požadovala razantní postup justice. Přijetí koncepce je pak právě to vládní symbolické gesto, které působí jako silný impuls do zahraničí, ale i domů, neboť dokazuje, že státní administrativa chce skutečně něco udělat.«

■ I pan premiér přiznal, že řešení tohoto problému je dlouhodobé. Nebude mít romský problém pro nás neblahé důsledky pro vstup do EU?

»V každém případě je to nepřijemné stigma, které tím, že jsme nejednali včas a razantně, způsobí, že si ho Česká republika ještě nějakou chvíli ponese s sebou. Nebezpečí, že bychom nebyli přijati do Unie, je dvojího druhu. Především to byl posudek Evropské unie, kde se upozorňuje, že máme problémy

v této oblasti. Přijetí koncepce je prvním důrazným krokem k nápravě. Evropská unie chápe, že to vyžaduje řadu kroků na sebe navazujících a že se problém nevyřeší přes noc. Druhá rovina je rovina víz. Zde je to nebezpečí trochu větší, protože kdyby z důvodu exodu českých Romů zavedla zejména některá ze zemí, které podepsaly schengenskou dohodu, mohla by pak následovat lavinová reakce. Neboť všechny země, které tuto dohodu podepsaly, by pravděpodobně učinily totéž. Velká Británie mezi těmito zeměmi zatím není. Ovšem zavedení víz do jakékoliv země EU vyvolá otázky, zda máme právo být v oné první skupině pro přijetí.«

■ Vraťme se však k aktuálním úkolům v zahraniční politice, tedy k našemu vstupu do NATO. Jaké úkoly jsou nyní nejdůležitější?

»Existují dva stěžejní úkoly. Tím prvním je přizpůsobení českých bezpečnostních struktur armády západním standardům. Na tom se intenzivně pracuje a právě to prochází porodními bolestmi. Má proto do jisté míry pravdu Josef Lux, když říká, že problémy v armádě jsou viditelné, protože armáda je prvním resortem, na nějž se soustředila pozornost Západu jako našich partnerů.«

■ A ten druhý úkol?

»Druhá rovina – to je veřejná podpora. Vůbec nejde o to přesvědčovat NATO, že zde podpora samozřejmě existuje. Dokonce si myslím, že ratifikace našeho vstupu v Kongresu USA nebude problémem. Jde však o náš přístup. Vstup do NATO je přece pro nás historickým krokem, který ovlivní celá další pokolení. Je to zásadní rozhodnutí a je třeba, aby i lidé chápali význam tohoto rozhodnutí a aby se projevila i většinová míra podpory k tomuto kroku. Nejde totiž o pasivní postoj pod bezpečnostním deštníkem, ale o aktivní účast na společenství demokratických zemí. A právě zde je naše největší manko.«

■ Jakou roli v tomto úsilí pak hraje vaše kancelář a Pražský hrad vůbec?

»Samozřejmě, že zde máme mnoho úkolů, neboť role prezidenta je pro naši zemi důležitá. Pan prezident velmi aktivně vstupuje což do řešení problémů armády, což mu jako vrchnímu veliteli ozbrojených sil přísluší, v otázce veřejné podpory našeho vstupu do NATO má význačnou roli v tom, že má potřebnou autoritu, aby to lidem vysvětlil a přesvědčoval je.«

SÁRKA HELMICOVÁ

PREZIDENT chtěl získat u Británie podporu pro náš vstup do NATO a EU, řekl ředitel Pehe. Foto ZN LEOS CHODURA